

4
DIVINA CLEMENTER ADFUL-
GENTE GRATIA!
DISSERTATIO PHILOSOPHICA
INAUGURALIS,
SELECTIONES THESES
DE MENDACIO
EVENTILANS;

QUAM,
MANDATO ET ADPROBATIONE
AMPLISSIMÆ FACULTATIS PHI-
LOSOPHICÆ, IN ILLUSTRIS RE-
GIAQUE UNIVERSITATE
ABOENSI,

MODERATORE
PLURIMUM REVERENDO AM-
PLISSIMOq; VIRO,
DN. MAG. PETRO LAUR-
RECCHIO, POESIOS PROFES-
SORE CELEBERRIMO, MECOE-
NATE SUMMO,

PUBLICÆ PLACIDÆQUE Συμφιλοσοφείων
MODESTE SUBMITTIT DISQUISITIONI

ANDREAS MEIXNER A. F.
ABOENSIS

In Auditorio Maximo, Anno Orbis Redempti
M. DC. LXXIX. die 25. Novemb.

ABOÆ, Excus. apud Viduam Hans. A. T.

SACRÆ. REGIÆ. MAJESTATIS.
REGNIQUE. SVEO-GOTHICI.
SENATORI. NEC. NON. IN. RE-
GIO. PARLAMENTO. HOLMEN-
SI. PRÆSIDI. UT. ET. JUDICI.
NERICIÆ. PROVIN-
CIALI.

PERILLUSTRISSIMO. EXCEL-
LENTISSIMOq; DOMINO,

DN. C A N U T O

R N R C R/

LIBERO. BARONI. IN. R E M
P E I A/ DOMINO. IN. H E
D E N G E D. O J S R S H D E M.
R D R S H D E M. ET. A R E-
H D S/ &c. &c.

DOMINO. AC. PATRONO. LONGE,
GRATIOSISSIMO.

UT. ET.

PERILLUSTRISSIMO. LONGE
GENEROSISSIMO. HEROI
AC. DOMINO.

DN. ERNESTO
JOHANNI CREBZ/

LIBERO. BARONI. IN. CA.
SAATZ. DOMINO. IN. MA.
MA. STUNDEN. ET. LAM.
MEKSDORF. &c. SACRATIS-
SIMÆ. REGIÆ. MAJESTATIS.
REGNIQUE. SVECIÆ. CON-
SILIARIO. ET. SUPREMI. RE-
GII. JUDICII. IN. MAGNO.
FENNINGIÆ. DUCATU. PRÆ-
SIDI. GRAVISSIMO. DOMINO.
AC. MECOENATI. JAM.
DIU. GRATIOSIS.
SIMO.

Vestrum. Utrique.
Sacrae. Regiae. Majestatis.
Regnique. Sveciae.
Senatoribus. Longe. Eminentissimis.
Heroibus.

Perquam. Pijs. & Sapiantibus.
Ad. Splendorem. Praesentis. Seculi.
Posteritatis. Vero. Exemplum.
Insigniter. Natis.

Literarum. Literatorumq; quorum Ipsi.
Maximè. Principes.

Patronis. & Satoribus. Beneficentissimis.
Immortale. Fastigium. jam. Dudum. Pro meritis.
Dominis. Gratosissimis.

Quorum, Fulgentissimam.
Praesentiam.

In. Orbe. Christiano.
Summe. necessarijs. Rebus. Occupatam.
maximis. Parem. Negotijs.
Ecclesiae. Vere. Lutheranae. Salutarem.
Autor. Salutis.

Toti. Imperio. Sveo-Gothico.
Firmiter. Pacificam.

Princeps. Victoriae. Summus.
Sub. Polo. Vitam. Degentibus.

Gloria

Gloriosam.
Rex. Gloriæ.
Huic. Illustri. Universitati. Aboënsi.
Honorificam.

Supremus. Honoris. Arbiter.

Esse. Porro. Iubeat.

Deus. Ter. Optimus.

Ter. Maximus!

Quicquid. Hoc. est.

Non. pro. decoramento.

Vestrarum. virtutum. planè. Heroicarū.

Sed. pro. tenui. copiâ. rerum. suarum.

Sacrum. Esse. Cupit. Dicatumque.

Perillustriſſimis Vestrīs Nominibus

Divinctissimus Client

A: M: A. F.

PRÆFATIO

Ad Candidum Lectorem.

Um, Benevole Lector, nullo non tempore vehemens ad ea documenta argumentaq, quæ in bonarum artium Monumentis Philosophiam nempe Practicam sapiunt, dilucidanda & enodanda, animo meo tenui infederit desiderium; Inter cetera verò consideratione ac lectione dignissima, nullum adeo mihi visum præstantius, illustrius, celebrius, quodque curiosiora ingenia majori stupore & admiratione agitet, quàm vastum illud momentum, videlicet de Mendacio, ventilandum; &, uti fervor ingens modum nescit, ita is quoque eò me impulit, ut sine ulteriori prolongatione, materiam olim Jesuitarum rationibus frivolis stabilitam, in publico phronthesii Philosophici Synedrio demonstrandam referendamque susceperim: Etiam cum concepti fœtus thema grandius, facundiusq, verum in eâ tradendarum ubertate & opulentiâ videretur, quàm ut id exiguo paucorum foliorum libello comprehensum, instituti dignitatem atque aslimationem congruè exponeret

neret, quin potius rerum in eo explicandarum
copiam, & varietatem, inconcinnâ suâ bre-
vitate sic vel maximè obscuraret. Il-
lud opportuniori tempori reservatum, eru-
ditionum cumulo auctum editurus, nunc tem-
poris hoc modò, qualecunque tandem iudicio
Doctorum sit, quarumcunque scientiarum
eximijs Magistris cultoribusque modestè ex-
hibeo. Itaque suscepti operis conatum,
Divini Luminis adspirante gratiâ, eâ, quam
ingenij mei imbecillitas permiserit, è me jodice
persequar; in quo si quidpiam tortum, hiul-
cum, ac expositioni incongruum occurrerit,
id & difficultati argumenti, & meâ incapaci-
tati feras acceptum. Vale, sincere Lector, &
ausibus meis benignè annue!

IN NOMINE SACRO SANCTÆ
TRINITATIS.

§. I.

 Ravem movet Grotius disputa-
tionem; Utrum quis possit ser-
mone uti, qui sit Mendacium?
Et primò argumentatur ex Sacrà Scri-
pturâ, Divo Augustino; Homero, So-
phocle, Cleobulo, Aristotele; Deinde
pro

pro alterâ stat parte, & ad Scripturæ Ex-
empla provocat, Patrum pronuntiata,
Philosophos & Oratores. Potuisset au-
tem his quoque accensere modernos
Judæorum, qui Mendacium officiosum
probant, & pluribus stabilire satagunt
argumentis. Produco | notissimum
illum Judæorum Magistrum, Menasse
Ben Israel; qui in Conciliatore quæst. 37.
in Genes. pag. 47. 48. 49. ita procedit:
*Sunt, qui putent, Prophetas mentiri
nec debere, nec posse: Quare quando in
sacris literis contrarium inveniunt,
ajunt verba esse ambigua, Et sub spe-
cie mendacij occuliveritatem. Unde
ijdem negant mentitum Abrahamum,
quia, cùm neptis appelletur filia, pote-
rat quoque Abrahamus, incorruptâ ve-
ritate, Saram appellare sororem; quip-
pè genitam Arano fratre suo, filio Te-
rabi: aut etiam, ut ibidem annotavi-
mus, ijs verbis propinqua designabatur.*
Eodemq; modo à Patre Isaco Jacob in-

interrogatus, quis esset? Respondit; Ego
Esau primogenitus tuus, ac si dixisset;
Ego; tum paulum quiescit, ac si diceret,
sum qui sum; Esau tuus est primoge-
nitus. Vel, ut inquit R. Bahye, ego
sum in loco Esavi, & represento eum,
postquam vendidit mihi jus primoge-
niturae. Illud verò, quod dixit fratri
suo: Sic enim vidi faciem tuam, quasi
vidissem faciem Angeli, non fuit, ut
arbitror, adulantis: sed dubijs verbis
affirmavit, non minus se timuisse ad
aspectum ejus, quam solent homines
revereri aspectum Sacrosanctorum.
Ea quidem mente ipse Patriarcha ea
protulit verba, quamvis videretur
Esavo indicare, adeò se latatum con-
spectu ejus, ac si ipsos angelos vidisset.
Talibus autem ambagibus atque intri-
catis verbis, & quocunque ducentur
inclinaturis, uti licet, modò necessitas
urgeat, & bono fine, atque absque al-
terius

terius damno id fiat. Sic sanè fecerunt Decem Patriarchæ, cum coram Josepho stantes dixerunt de ipso Josepho, & unus non est amplius; ambigè significantes, aut mortuum esse eum, aut saltem ignaros sese, quid ei evenisset. Tandem concludit: Cæterum, ut dixi, quando aliter esse nequit, neq̃ offenditur quisquam, licet uti mendacio officioso. Plura vide exempla apud præfatum Authorem.

§. 2.

Potuisset numerum augere ex Jesuitarum Scholâ, qui reservationibus mentalibus patrocinantur, & eousque progrediuntur, ut usum illarum licitum esse asserant in humanis colloquiis, atque commerciis etiam juramento firmatis, vel firmandis. Inter Articulos per facultatem Theologicam Lovaniensem Anno 1653. ad requisitionem Archiepiscopi Meeblinensis reprobatos, hic fuit ordine quintus: Licitum est, tam in judicio

dicio, quàm extra judicium, jurare cum
restrictione mentali, non habito respectu ad
intentionem ejus, qui petit juramentum. Rur-
sus inter Articulos per eandem facultatem,
Anno 1657, ad instantiam Episcopi Ganda-
vensis reprobatos, iste fuit ordine decimus
nonus: Qui mediante commendatione, vel
munere, ad Magistratum vel officium pu-
blicum promotus est, poterit cum restrictio-
ne mentali prestare juramentum, quod de
mandato Regis à similibus solet exigi, non
habito respectu ad intentionem exigentis;
quia non tenetur fateri crimen occultum.
Deniq; inter Articulos per Episcopum Namur-
censem cum suâ Synodo Diœcesanâ Anno 1659
interdictos, hic fuit ordine decimus; Qui
vel solus, vel coram alijs, sive interrogatus,
sive propriâ sponte, sive recreationis gratiâ,
sive quocunq; alio fine, juret se non fecisse
aliquod, quod revera fecit, intelligendo in-
tra se aliquid aliud, quod non fecit, vel a-
liam diem ab eâ, in quâ fecit, vel quodvis
aliud addititium verum, revera non menti-
tus, nec est perjurus.

S. 3.

Audiamus Professore & Collegij
Majoris in Academiâ Lovaniensi Præ-
sidem

Idem: Cujus argumenta contraria
præmittere consultum duximus, ut eò
facilior via sit nobis in sequenti thesi.
Ita verò ille pag. 415. seq. *Istud ergò est pri-
mum Argumentum, & quidem perempto-
rium adversus mentalium reservationum pra-
xin: quod nec ipsi quidem earum defensores
æquo patiantur animo, sibi per eas et-
iam à suis discipulis illudi.* Ex quo
planum est, eas impingere in OE-
cumenicum illud Legis Naturæ prin-
cipium nemini ignotum: Quod tibi
non vis fieri, alteri nè feceris. Alio
præterea argumento evincitur, non esse
audiendos illius praxios defensores;
quia nimirum docendo illam praxin
esse licitam, fortassis eâ ipsâ praxi utun-
tur, dum dicunt esse licitam, atque ita
in corde suo sentiunt illicitam, quam
verbis mentaliter restrictis venditant
tanquam licitam. Cur enim hic non
habeat locum regula ista Augustini:
*Quomodo credendum est ei, qui putat ali-
quando esse mentiendum, nè fortè & tunc meno-
riatur, cum præcipit, ut credamus? Quod
si fortè asseverent, vel etiam jurent, se
non*

non uti mentali restrictione; quis equidem prudens eis fidet, cum non immerito ambigatur; Num in hac ipsa sua asseveratione, vel juratione non utantur mentali restrictione? Omnem ergo fidem sibi adimunt, qui mentalium restrictionum Patronos se exhibent. Tertiò, quoniam non solum in simplicibus assertionibus, sed etiam in jurationibus, usum mentalium restrictionum adprobant, Apostolicum illud oraculum penitus evacuant: Homines per majorem se jurant, & omnis controversiæ eorum finis, ad confirmationem, est juramentum. Nulla quippe humana controversia poterit juramento rite finire, si juranti fas sit, mentali restrictione uti. Quartò, mentalium restrictionum usus omnino adversatur institutioni vocum, dicente Augustino. Utique verba propterea sunt instituta, non per quæ se invicem homines fallant, sed per quæ in alterius quisque notitiam cogitationes suas perferat. Verbis igitur uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est.

Pulchrè & appositè Bernhardus : *O Chaos magnum, inquit, inter nos firmatum est, nisi interveniente quasi instrumento verborum fiat ad invicem transitus quidam cordium in communicatione cogitationum. Hâc necessitate inventa sunt verba. Quando quis Deo Soli loquitur, perinde esset, an exterioribus verbis aut aliis signis, an interioribus mentis conceptibus, an deniq; partim his, partim illis loquatur; quia Deo æqualiter omnia patefeunt, nec ullum Chaos inter ipsum & cor humanum interjacet. Sed quia homines mutuò corda non introspiciunt, indita eis est facultas loquendi, ut quod quisq; gerit in corde, communicare aliis valeat verbo, vel, si erit *μωλιλάλος*, aperire mentem suam scripto possit. Unde Divus Augustinus: *De falso testimonio, inquit, quod in decem præceptis legis positum est, nullo modo quidem concedi potest, dilectionem veritatis in corde servandam, & proferendum falsum ad eum, apud quem dicitur testimonium. Cum enim Deo tantum dicitur, tunc tantum in corde veri-**

tas complectenda est: Cum a. homini dici-
tur, etiam ore corporis verum proferendum
est, quia homo non est cordis inspector. Atq;
hinc exurgit Quintum Argumentum
contra eundem mentalium restrictio-
num usum; Adversatur enim summo
pere societati Civili, adeoq; ipsi Natu-
ræ humanæ, quæ eam naturaliter ap-
petit societatem. Quia homo est ani-
mal sociale, naturaliter unus homo
debet alteri id, sine quo societas hu-
mana servari non posset. Non autem
possent mortales ad invicem convive-
re, nisi sibi invicem crederent, tan-
quam sibi invicem veritatem manife-
stantibus. In dispersione Gentium,
post Babylonicam confusionem lingua-
rum, illi homines sibi invicem cohæse-
runt, qui se ejusdem idiomatis esse
compererunt; Quia ij soli mutuas men-
tes intimare invicem potuerunt, sine
quâ intimatione coalescere in unam
societatem nequierunt. Unde Beatus
Augustinus: Si duo, inquit, sibimet invi-
cem fiant obviam, neq; praterire, sed simul
esse aliquâ cogantur necessitate, quorum
neuter

neuter norit linguam alterius; facilius sibi animalia muta, etiam diversi generis, quàm illi, cum sint homines ambo, sociantur: quando enim qua sentiunt inter se communicare non possunt, propter solam linguarum diversitatem, nihil prodest ad consociandos homines tanta similitudo Naturæ: Ita ut libentius homo sit cum cane suo, quàm cum homine alieno.

§. 5.

Progreditur Grotius, & putat mendacium quandoq; esse licitum, distinguitq; inter largiorem & strictiorem mendacij acceptionem: deinde, duplicem significationis falsitatem ponit; unam, quæ pertinet ad erudiendum eum, qui curæ nostræ est traditus, alteram, ad evitandam iniquam interrogationem. illam confirmat exemplo Christi, Joh. xi: v. 11. hanc alteram confirmat ex Passionis Historiâ. Verùm nos cum sanioribus sapientum, & præprimis Divo Augustino, omne mendacium putamus esse peccaminosum & illicitum; idq; quia (ut Scotus rectè observat) nullus vult se decipi à pro-

proximo. Non obstat, 1. hâc ratione etiam peccatum commissurum Doctorem, si falsum dicat discipulo suo, ut exploret profectus. 2. Si factis concessum falsum significare, etiam verbis hoc ipsum licitum esse; prius autem constare exemplo Josvæ & Davidis, Jos: viii: v. 15. 1: Sam: xxi: 14. 3. Quod aliquando laudabile sit mentiri penes Medicum, qui Melancholico hoc vel illud persvadeat; penes ægrotum, cui triste nuntium læto mutetur; penes hominem occidendum, qui si quæratur, & quærenti dicatur, non adesse ipsum. Removetur enim primum objectum: illud quippe argumentum non concludit juxta mentem nostram. Doctor nempe loquens falsum, non loquitur contra conscientiam, nec oratio talis habet rationem mendacij, quia non profert eam assertivè, sed tantùm tentativè: Non tantùm enim mendacium dicit orationem quandam externam conceptui interno oppositam, sed etiam directam ad fallendum, quæ in Doctore tali exspirat intentio; neque enim vult

fallere, sed cavere fallaciam. Unde Seneca: excusatius in his hujusmodi est voluntate peccare, quàm casu: & in arte vivendi turpior volentium culpa est. Ad (2) respondetur, signa talia esse indifferentia ad bonum & malum in factis. Præterea falsum non fuit significatum, ut constare potest de Josvâ. De Davide autem possumus dicere, fictionem illam fuisse figuralem; præterea impingendo in ostia, non dicebat se esse stultum, sed tantùm id simulabat ob instans periculum, quod erat verum. Ad (3) respondetur, in tali casu non esse mendacium, sed solertiam; aliàs non obstat finis bonus.

§. 6.

Quod concernit exempla adducta, non illa faciunt pro Authore. Non illud Joh: xi: tum quia Christus vocabulo *dormiendi* mortem voluit significare, & saltem molliùs expressit illam; tum quia ille confestim illud clariùs explicavit v. 14. tum quia ita loquutus est propter brevi subsequituram resurrectionem, ob quam quasi pro somno fuit ha.

habenda mors Lazari. Secundum non congruit, quia falsum est Christum intendisse hoc ipsum, ut Judæi intelligerent de Templo Hierosolymitano; enim digito tetigit corpus suum, & dixit: Solvite templum hoc. hinc Capellus: *Christus cum hac diceret, non templum lapideum, in quo ipse cum judæis erat, sed seipsum digito intento videtur omnino demonstrasse.*

S. 7.

Coronidis igitur loco adponam hanc Quæstionem: An mendacium interdum sit licitum? Resp. D. Mendacium communiter triplex est: *Perniciosum, jocosum & officiosum.* Finis perniciosi est, ledere jocosum delectare, officiosi prodesse. *Perniciosum*, quia proximo infert damnum, ab omnibus pro gravi peccato habetur. *Jocosum* pro mendacio ferme non æstimatur, quia falsitas audientem non diu latet: *Officiosum* verò, quo vel nobis, vel proximo prodesse studemus, non est propriè dictum mendacium. B. M. Augustinus simpliciter omne mendacium peccatum appellat in lib. de Mend. cap. 14. & c. 3. ait, *Nullum esse mendacium, quod non sit veri-*

tati contrarium. Sed in Religionis negotio hoc quidem obtinet, ubi nè quidem jocando mentiri licet, neque per mendacia veritas est stabilienda. In rebus autem Politicis, ad mendacium propriè sic dictum non sufficit intentio sola fallendi; sed & requiritur privata mentiendi cupiditas, ex ingenij levitate, aut ex instinctu Satanæ profecta; quo fit, ut mendacium dirigatur ad contumeliam Dei, ad proprium mentientis commodum, & detrimentum proximi. Quapropter simulationes, hyperbolæ, stratagemata, & similia in rebus ad commodum proximi spectantibus, quas palàm agere tutum non est, non mendacijs, sed calliditati potius sunt adscribenda. Itaque excusantur ab hoc vitio sanctissimi illi homines, qui ob honestum finem callidè aliquid reticuere: Quoin censu sunt Abraham, Gen: 12. v. 13, Jacob, Gen: 27. v. 19. Rachel, Cap: 31. v. 35. Nutrices illæ Ægyptiacæ, Exod. 1. v. 20. Baldwinus. Sed hæc, Benev. Lector, pro ratione instituti hâc vice sufficiant,

DEO SOLI GLORIA,

IN VIRUM

*Modestâ Eruditione ac Virtutè per-
eximium,*

DN. ANDREAM A. MERTHEN/
Philosophiæ Candidatum, pro Magi-
sterii Philosophici Insignibus Privilegiisq;
publicâ disputatione solerter
differentem,

ODA.

POnto fluctifono quando Aquilonibus
Fertur nauta, metu deniq; panico
Prospectans scopulos eminulos mari,
Portus quâ petitur vel dubiâ fide:
Vah! quanta anxietas horrorq; irruit
Mentem pratimidam, Syrtibus hæreat
Nè navis, brevibus fortè etiam naufragi
Dirumpant tabulas saxa latentia!
Temet MERTHENIDEN, credere non secus
Et nobis liceat, fortè vagantium
Quassasse impetuum vires vebementiùs,
Metas, indubiè Phæbigenis ratas,
Sperantem studiis nunc etiam tuis;
Incertis pelagi fluctibus ampliùs
Factari pavidum, Castalis ut vadum
Optatum unda daret pervium honoribus.

*Gaude nunc ideo latius in sinum,
Quod merces propera est antè laboribus
Anthlatis! Genitrix est hilaris tua,
Nato quod studij præmia deniq;
Prolixi videat facta perennia.
Omnes quando boni nunc pariter tuis
Congaudent Claris prosperitatibus;*

Unà illis titulos ipseque gratulor,

PETRUS LAURBECCHIUS
Poët. Prof. Ordinarius.

Veritas est pietatis vitalis spiritus, scientiarum basis, actionum humanarum Sol, Imperantium & subditorum germanum gaudium & solida gloria. Mendacium est diverso, manet & manebit impietatis oleum, literarum fucus, dispositionum nox, Regnorum venenum & lues pestifera. Propter veritatem amatur veritas, quia proprio fidere, cogitationum, sermonum, actorum Majestatem, perfundit & illustrat. Colitur etiam mendacium, ob mendacii larvam, quæ tamen nec pretium pollicetur, ut mendacia Religiosorum; nec voluptatem adferat, ut

ut illa Poëtarum ; nec animum titillet
fordidi lucri spe, ut illa artificum ; nec
jucunditatem fluxam promittat, ut illa
muliercularum ; nec quandam procuret
utilitatem, ut illa gigantea mercatorum
mendacia. Felix ab omni parte is, qui
piè ambulat in conspectu Domini, in
justitia & veritate ; sed infelissimus o-
mnium, qui sub pectore gerit ora aspi-
dis, in commerciis spectrum ostendit
æquitatis, in meditationibus astutiam
sectatur diabolicam. Evolvantur anna-
les & acta temporum, invenientur mi-
rabiles factorum lusus. Candor suos scē-
tatores beavit in æternum, stante disci-
plina rectitudinis: Sed dolus, & astuta
nequitia, suis cultoribus fuere & man-
ebunt nocentissima. Opto ex animo,
ut sic nunc disputes de Mendacio, ut
nunquam ex animo deponas antiquam
rectitudinem, quam te & amasse, & u-
nicè quassivisse, tot experimentis di-
dicit

DANIEL ACHRELIUS.